

KÁLVINISTA SZEMLE

A SZLOVÁKIAI REFORMÁTUS KERESZTYÉN EGYHÁZ
HIVATALOS LAPJA

LXXX. évfolyam

2. szám

Komárom, 2009. február

Ára 35 cent

MUNKÁNK NEM HIÁBAVALÓ

„Emlékezz vissza az egész útra, amelyen vezetett Istened, az Úr, már negyven esztendeje a pusztában, hogy megsanyargatva és próbára téve téged, megtudja, mi van a szívedben: megtartod-e a parancsolatait, vagy sem? Sanyargatott és éheztetett, de azután mannával táplált, amelyet nem ismertél, és atyáid sem ismertek. Így adta tudtadra, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindazzal él az ember, ami az Úr szájából származik” (5Móz 8,2–3).

Keresztyén Gyülekezet, szeretett Testvéreim a Krisztusban! Amikor a Biblia útról beszél, számos helyen életutat ért alatta; nekünk is így kell értenünk. Személy- és helységnevekről, megnevezésekről, különböző korok megjelöléséről is olvasunk, ami egyenesen felhatalmaz arra, hogy bizonyos esetekben, valamint alkalmakon mi magunk is így tegyünk. Azonban mielőtt ezt tennénk, fogalmazzuk meg azt az ismert tényt, hogy minden útnak van kezdete és van vége; de nem mindegy, milyen útra lép az ember, minthogy az sem lehet közömbös, aki vagy ami vezérel.

Amikor valaki közeledik a kijelölt életút végső határához, csodálkozva döbben rá, hogy egyre többet foglalkozik a gyermekkorral, de általában a múlttal, az emlékekkel. Amíg fiatalok vagyunk, úgy érezzük, hogy egyre inkább behatoltunk az élet sűrűjébe, sőt erre egyenesen vágakozunk. Amikor elérkezik az öregkor – ha megéli az ember –, az ember úgy érzi, hogy egyre távolodik az élet sűrűjétől, morajló rohanásától, mintha leegyszerűsödne minden, amit viszont nem feltétlenül tudatosít – azt ugyanis, hogy valójában „a lét rengetegéből kifelé ballagva” (Pilinszky János), az „egyszeri hazából az örök hazához közelít”. Közben azonban úton van, elrendelt életútját teljesíti, ami feltétlenül magasabb pálya és többet jelent, mint a „bölcstől a koporsóig”, bár így emlegetjük.

Ezek után már egészen személyesnek kell lennem, mert bizonyosságot szeretnék tenni arról az útról, amelyen az Úrtól vezetettve járnom kellett és amelyre most visszaemlékezem. Nem véletlenül a megújult rimaszombati templomban, ugyanis itt lettem 1960 októberében kibocsátva és felhatalmazva a szolgálatra, jóllehet az igehirdetői munkát már 1958 októberében elkezdhettem szülőfalumban, Abarán. Szolgálatom útja tehát fél évszázados, ami alatt részem volt sanyargatásokban és próbákban, de amely sok örömet, boldog megtapasztalásokat is tartogatott számomra.

(Folytatás a 3. oldalon)

Személyes kapcsolat Istennel

„Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat, és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és vele vacsorálok, ő pedig énvelem” (Jel 3,20). Jézus szeret téged, és azt akarja, hogy boldog légy. Ő már mindent megtett ezért, neked csak el kell fogadnod és meg kell köszönnöd.

„...én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek” (Jn 10, 10b). Ha őszintén elmondod a következő imádságot, Jézus bejön hozzád, és új életed lesz. Kapsz békességet, örömet, jókedvet, mert „...győzött az oroszán Júda törzséből” (Jel 5,5a).

Úr Jézus, szükségem van Rád! Köszönöm, hogy meghaltál értem a kereszten. Hiszek benned, megnyitom az életem, és elfogadlak mint Megváltómat és Uramat. Köszönöm, hogy megbocsátottad bűneimet és örök életet adtál nekem. Foglald el az életem trónját, és formáld olyanná, amilyenné akarod, hogy legyek! Győztes Jézus! Dicsőítlek és magasztallak, dicsérlek és áldlak. Te vagy az Úr, az Isten, nincsen isten hozzád hasonló. Magasan fölötte vagy minden istennek, magasan fölötte vagy minden népnek. Tied a menny, tied a föld is. Neked adatott minden hatalom mennyen és földön. Áldott az Úr, Izrael Istene öröktől fogva mindörökké! Ámen.

„Nem vagyunk mi magunkéi, / De Jézus vére bére. / Lelkünk, testünk Istenéi / Az ő tiszteletére. / Urunk Jézus, jöjj most el, / Lelked által segíts fel! / Dicsőítsd mi testünkben, / Magasztalunk mi lelkünkben!” (173,1).

Brunácky Istvánné

Dsida Jenő

MENNI KELLENE HÁZRÓL HÁZRA

*Nem így kellene hűvös, árnyas
szobából, kényelmes íróasztal
mellől szólni hozzátok, jól
tudom. Menni kellene házról
házra, városról városra, mint
egy izzadt, fáradt, fanatikus
csavargó. Csak két égő szememet,
szakadozott ruhámat, porlepett
bocskoromat hívni bizonyosságul
a szeretet nagy igazsága mellé.*

A királyi menyegzőről

Ez a példázat (Mt 22,1–14) egy azok közül, ahol a mennyek országa az esküvőhöz van hasonlítva. Az esküvő örömteli esemény, így a mennyek országa sem zord, hanem örömteli valóság. De a példázatnak nem az a szándéka, hogy a vőlegény (a király fia) és a menyasszony (az egyház) viszonyáról beszéljen, hisz az eleve feltételezhető, hanem más viszonyt akar ábrázolni: a meghívottak viszonyát a meghívóhoz, a királyhoz, aki a lakodalmi ünnepséget elkészítette.

Az, aki a lakodalmat előkészítette, nem közönséges ember, hanem király, aki a példázatban az Isten maga. Annál meglepőbb, sőt érthetetlen a meghívottak elutasító magatartása. Semmit sem várnak tőlük, a király mindent elkészített (4. v.), csak el kell fogadni a meghívást és elmenni a lakodalomba, de ők – annak ellenére, hogy a meghívást nagy és meg nem érdemelt kitüntetésként kellett volna értelmeznük – a meghívást elutasították. Ez az elutasítás a király büntetést érdemlő megsértése. Csakhogy a király az azonnali büntetés helyett a meghívottaknak újabb lehetőséget ad. „Más szolgálkat” küld, megalázza magát, sőt egyenesen újra kéri: „...minden készen van: Jöjjetek a menyegzőre!” (4. v.). De a meghívottak reakciója az új meghívásra is hasonló: „...mit sem törődve ezzel, elmentek: az egyik a földjére, a másik a kereskedésébe. A többiek pedig megragadták szolgálát, bántalmazták és megölték őket” (6. v.).

A meghívottaknak a királyhoz és a meghíváshoz való furcsa és érthetetlen

hozzáállásában eredetileg bizonyára a Jézus korabeli zsidóságnak az Isten által Jézusban felkínált kegyelemhez való viszonya van kiábrázolva. De ennek a képnek sokkal szélesebb érvénye van, és benne bizonyos mértékig kiábrázolódik a bűnös ember viszonya az Isten által az ő Fiában, a Jézus Krisztusban felkínált kegyelemhez. Hogyan reagálsz te erre az isteni ajánlatra? Isten nekünk a meghívottak hozzáállásával mintha tükröt tartana, és vigyázzunk, nehogy megvessük az is-

teni kegyelmet és nehogy előnyben részesítsük rövid távú érdekeinket az Isten országa keresése helyett!

A király válasza a példázatbeli ajánlat elutasítására kétféle. A király haragra gerjedt, és elpusztította a gyilkosokat (7. v.). Ez a harag az ő szeretetének, amit megvetettek, a visszája. A büntetés csak azután jön, hogy a szeretetét elutasítják, és a Golgotán csúcsosodik ki, hogy senki, aki

Az ÚR színe előtt

Úr Jézus, ha kegyelmet nyertem nálad, add, hogy leljek nálad védelmet és békességet is. Vegyél el mindent tőlem, ami nem akar a tied lenni. A hitem lámpását töltsd meg szereteted olajával, hogy örömmel és éberen menjek elédbe, hogy aztán kövesslek oda, ahova Te mégy, mégpedig a Te Atyáddhoz. Vezess és kísérj engem. Mutasd meg nekem, hogyan kell élnem, és légy mellettem, hogy ne hajoljak el se jobbra, se balra. Add, hogy a szívem ne kötődjek semmi idegenhez és ne rontsa meg a veled való szent köteléket. A Te orcád világítson nekem a sötétben is. Légy az enyém, s akkor én is a Tied maradok mindörökké. **Ámen.**

Gottfried Arnold

hisz, el ne vesszen. De ha a meghívottak el is utasították a meghívást, a lakodalom nincs „lefűjva”. A király új szolgálkat küld új meghívással a keresztutakra: „...akit csak találtok, hívjátok el a menyegzőre” (9. v.). Az új meghívás már mindenkinek szól, különbség és tekintet nélkül a múltjukra, jóknak és gonoszoknak; és a lakodalmis terem megtelt vendégekkel. Ha nem fogadod el a meghívást, nem a királynak, hanem magadnak ártasz: a lakodalmis ház tele lesz, de nélkülöd.

De a példázat itt még nem ér véget, lehet azért, hogy az a kifejezés, hogy a ház megtelt „jókkal és gonoszokkal”, ne legyen félreérthető. Az utolsó felosztás megtörténik, maga a király csinálja. A menyegzőre ugyanis ünnepi ruhába kell öltözni, nem lehet oda a mi szennyes öltözetünkben menni. Bűnbánatban „le kell vetni” a mi életformánk bűneinkkel beszenyvezett és tépett ruházatát, és újat kell felöltöni, amit a tékozló fiúról szóló példázatbeli atya ad (Lk 15,22) a bűnbánattal és az Atya megbocsátó szeretetében való hitben hazatérő fiának. Nem szabad azt gondolni, hogy a mennyek országában való részvételhez elég a mi igazságunk. Nem elég, mert a mi igazságunk az Isten szentsége előtt csak „förtelmes ruházat”. Benne ott meg nem állunk, hanem úgy járunk, mint ama példázatbeli vendég, aki nem menyegzői ruhában volt (12–13. v.). „A szép terem felékesítve már; / A vőlegény vendégül egyre vár. / Vár ott a hely, / oh jöjj s ne vesztegelj. / Már megtelik a menyegzői ház / Még vár a hely, / siess, ne tétovázz. / Vár ott a hely, / oh jöjj s ne vesztegelj” (208. hallelujah).

Ján Janovčík

(Befejezés az 1. oldalról)

Az Úr áldását látom abban, hogy induló pályámnak – melynek igei megalapozottságát a szülői házban s az abarai gyülekezetben kaptam – mindkét helyen vannak még élő tanúi, bár sok arc már csak emlék.

Testvéreim! Bizonyosággá mondhatom el, hogy pályám nem körforgás, hanem sokkal inkább spirálszerű emelkedés; éppen úgy a tiétek is, amennyiben a gondviselő Isten által kijelölt úton maradtatok. Sokan tudják, még többen nem, hogy miként mások, én is elképzeltem, megálmodtam magamnak egy életutat, amelyet valahol távol, valamilyik ismeretlen földrészen külmiszióban jártam volna végig, de az Úr más úton vezetett, amelyen járnom kellett. A kivételes szolgálatokhoz erőt, a próbák idején bátorságot adott, családi, lelkipásztori életemet, valamint tudományos munkásságomat kívánt eredményekkel, gyakran örömmel „fűszerezte”. Szent Igéjét hirdethettem az egész Kárpát-medencében, ősi templomainkban Marosvásárhelytől Debrecenén át Pozsonyig, Nyugat-Európában Párizs-

tól Berlinig. Szolgálhattam Kálvin templomában Genfben, valamint tengereken és óceánokon túl magyar közösségeinkben.

Krisztus egyházában milliókkal együtt munkálkodva szolgáltam. Az ószövettség népéhez hasonlóan, bár másként, más feltételek között, de negyven éven át vándoroltunk a tilalmak s megaláztatások pusztaságában, ám amire létünknek s hitünknek szüksége volt, arról Urunk mindig gondoskodott, azaz a testi és lelki táplálékot, a mennyei manát és a mindennapi kenyeret megadta.

Most, amikor lezárul egy újabb esztendő s egyben hivatalos munkálkodásom is véget ér, végtelen hálát érzek teremtető s megváltó Istenem iránt, mert nem valamilyen csonka pótlására, hanem egész útra emlékezhetem vissza drága szereteteimmel s veletek, Testvéreim!

Gyengeségem s bűnöm ellenére megtartott az Úr magának, bennünket pedig egymásnak. Még azzal is megajándéko-

zott, hogy átélhetjük ígéretének valós voltát: munkánk nem volt hiábavaló az Úrban, sőt vele és általa van folytatása is: mindenütt látom az utódokat. Én pedig – akárcsak Krisztusnak számtalan sok előttem járt szolgálója – érezvén a testi erő fogyását, lassú apadását, csendben kiállok a sorból megpihenni az „útszéli magaslaton” – Ravasz László szellemében elmondhatom – figyelve, amint a fiatalok csapata, az Úr szolgálóinak új nemzedéke vidáman, lelkesen tovahalad a kimért úton a biztos cél felé. Imádkozom értük, s azt kívánom, áldja meg őket és mindnyájukat a kegyelmes Isten. Hiszem, hogy egyházunk, nemzeti közösségünk tovább épül; megmaradunk s a világ számára is áldásul leszünk. **Ámen.**

Erdélyi Géza

(Elhangzott 2008. december 31-én a rimaszombati református templomban a szerző utolsó hivatalos püspöki szolgálataként.)

Szeretet és emberhalászat

Jézus Krisztus hív, vár rád, légy az ő tanítványa! Ó mily nagy az az isteni szeretet, amely lehajol hozzád és magához akar fogadni! Isten az egyszülött Fia által a Szentlelkét árasztotta ki e bűnös világra, hogy téged is megváltson, és így légy az ő tanítványa, munkatársa!

Jézusnak a földi életében is szüksége volt munkatársakra, akikkel közösséget alakítva szertejárt. Halála és feltámadása után pedig ők vitték a szabadulás örömhírét, ami írásban mindmáig fennmaradt a mi számunkra is: Menjetek széles e világba, és tegyetek tanítvánnyá minden népet, akik Isten országáról bizonyosságot tesznek majd. Krisztus a munkáját egy kis csoporttal, különböző emberekkel kezdte, akiket isteni vonzereje megérintett. Ők már vele akartak maradni, és később volt bátorságuk tanítványságukat is megvallani (Mk 3,14).

Jézus Krisztus nem tette magát különnek – bár Isten Fia volt –, hiszen így szólította őket: ti az én barátaim vagytok. Egy szintre helyezte magát a galileai halászokkal. Ő nem csak tanítójuk volt, hanem a barátjuk is. Neki is szüksége volt a testvéri közösségre, és fájlalta, ha ezt a baráti közösséget a tanítványok részéről másként tapasztalta meg. És ma is fáj ne-

ki, ha hitvalló népe nem követi szent akaratát teljes szívéből.

Testvérem, hidd el, hogy Ő ma is személyválogatás nélkül fogadja azokat, akik a világi vonzásból megtérnek hozzá és kegyelme által beépülnek az ő boldog közösségébe. Hiszen Jézus szeretete, isteni bölcsessége ma is átformál minden

bűnbánó lelket. A tizenkettőt tanította először, bár ez sem volt könnyű. Mesterüket sokszor félreértették, mégis sokat fáradozott, hogy mindent a szívébe fogadhasanak. Ezáltal gazdagodott lelki életük, készültek a szolgálatra. Jézus, látva engedelmes életüket, megáldotta és kiküldte őket, hogy azt, amit a szívébe fogadtak, életükkel adják tovább és hirdessék az evangéliumot a világ végezetéig.

Testvérem, nyisd ki a Bibliát, s megtalálod benne örömteli bizonyágtételüket: „Uram, még az ördögök is engedelnek né-

künk a te neved által!” (Lk 10,17b). Igaz, a tanítványságnak követelményei is vannak. Az első, hogy Krisztus ügyét állítsuk életünk középpontjába. A második, hogy legyünk készek érette szenvedni is.

Testvér, Jézus tanítványai nem a templomok csöndjében vagy magányban élnek, hanem benne a zajos, bűnnel teli világban. Ott követik a Mester parancsát, Isten akaratát, osztozva Krisztus sorsában. Jézus tanítványának bátornak kell lennie, de türelmesnek és bölcsnek is. Mikor Jézus ma kiküldi a tanítványokat a missziói munkára, nekik is ezt mondja: „Íme, én elbocsátlak titeket, mint juhokat a farkasok közé; legyetek azért okosak mint a kígyók, és szelídek mint a galambok” (Mt 10,16).

Türelmesnek és kitartónak kell lenni a munkában annak, aki embereket akar halászni. Gyakran sokáig kell várni, míg a hálóbba került „hal” eljut a keskeny útra. Ha nem bölcs az emberhalász, több embert veszít el, mint amennyit megnyer. Ennek a bizonyágtevő szolgálatnak van egy megerősítő összetevője: a tanítványok közössége, melyet a krisztusi szeretet is összekapcsol. A szeretet nélkül a tanítvány nem lehet se só, se világosság. „Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok” (Jn 13,35). Halleluja!

Peres András

Csukás Zsigmond lelkipásztor 1937. március 3-i körlevele szerint a Timóteus Szövetség a múlt század harmincas éveiben jött létre, és a vasárnapi iskolákból fejlődött tovább. Komoly lelki ébresztő munkát végzett, és utánpótlásként a vasárnapi iskolákban kis Timóteusokat és kis Tábitákat nevelt. A komáromi gyülekezet keretében ifjúsági munkát indított, és közös összefogással megépítette a város szélén a Timóteus-palotát, hogy a mozgalom kivége részét a szerezetszolgáltatból is. Szoros kapcsolatot jött létre a kiskoszmályi mozgalommal, ezért felvállalta az árva fiúk gondozását a Timóteus-árvaházban, ami ezenkívül egy ifjúsági evangelizációs központ szerepét is betöltötte. Számtalan konferenciát rendeztek a falai között. Ezeket sok vágyakozó fiatal (tanonc, diák, fiatal munkás) is megjelent.

A második világháború után az első körlevelet Tóth Kálmán miszsiós lelkész fogalmazta meg és küldte el a szövetség tagjaihoz 1945. szeptember 11-én. Ebben figyelemre méltó az a megállapítás, hogy a lelki élet megújulását igen sokan várják szerte az országban. Erről számol be részletesen a körlevél írója magyarországi körútjának befejezése után, melynek során sok Timóteus-testvérrel beszélgetett. Ennek eredményeképpen arra a megállapodásra jutottak, hogy „minden erőnket az evangélium hirdetésére fordítjuk, mert hatalmas távlat nyílt meg az evan-

IMAPROGRAM ÉS FOGADALOM

A világháború után megújult a Timóteus Szövetség

géliumi munka számára”. Isten irányítása alapján a legfőbb tennivalót abban jelöli meg, hogy: „Mind a Timótheus lásdon hozzá a Biblia alapos és rendszeres tanulmányozásához.”

A szövetség egyik fontos összetartó ereje az imaprogram, a másik meghatározója pedig a fogadalom volt, amit minden belépő tagnak Isten előtti felelősséggel kellett vállalnia és minden igyekezetével megvalósítania. A fogadalom szövegének minden pontjához bibliai igék kapcsolódtak, melyek közül most csak egyet-egyet említünk meg:

1. Szent Igéjét naponta olvasom és csendesórát tartok.

„Uram, jó reggel hallgasd meg az én szómat; jó reggel készülök hozzád és vigyázok” (Zsolt 5,4).

2. Mindennapi imádságaimban Isten elé viszem az ifjúsági munka ügyét.

„Azért mondom néktek: Amit könyörgétekben kértek, higgyétek, hogy mindazt megnyeritek, és megleszen néktek” (Mk 11,24).

3. Beszédemmel és tetteimmel bizonyosságot teszek az üdvözítő Jézus Krisztusról.

„Valaki azért vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt” (Mt 10,32).

Mikor a megállóba értek, ahol a lelkésznek le kellett szállnia, egy pillanatra megállt az ajtóban, majd a negyed dollárt a buszvezető felé nyújtotta, és azt mondta: Tessék, egy kicsit többet adott vissza.

A sofőr rámosolygott, és azt mondta: Köszönöm! Maga az új városi lelkész, ugye? Mostanában gondolkodtam azon, hogy el kellene járnom valahova gyülekezetbe, és meg akartam nézni, hogy mit tesz, ha rosszul adok vissza.

Amikor a lelkész leszállt a buszról, a legközelebbi villanypóznához börtörkált, és belekapaszkodva csak annyit tudott mondani: Ó, Istenem, majdnem eladtam a Fiadat egy negyed dollárosért.

4. A református ifjúsági munkát képességeim szerint támogatom.

„Ki-ki amint kegyelmi ajándékot kapott, úgy sáfárkodjatok azzal egymásnak, mint Isten sokféle kegyelmének jó sáfárai” (1Pt 4,10):

– Rendszeresen eljárak az összejövetelekre.

„Mert ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevében, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20).

– A munkából rám eső részt örömmel és készséggel vállalom és végzem.

„Egymás terhet hordozzátok, és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét” (Gal 6,2).

– Az ifjúsági munkát sáfárkodó étellel támogatom anyagilag is rendszeres tizedadással.

„De üres kézzel senki se jelenjen meg az Úr előtt! Ki-ki az ő képessége szerint adjon az Úrnak, a te Istenednek áldása szerint, amelyet ad néked” (5Móz 16,16b–17).

– A fegyelemnek mindenben alávetem magamat.

„Ismét mondom néktek, hogy ha ketten közületek egy akaraton lesznek a földön minden dolog felől, amit csak kérnek, megadja nékik az én mennyei Atyám” (Mt 18,19).

Ez a fogadalom erős köteleke volt a szövetségnek, szinte foglyul ejtette a tagjait. Ezért zúgott fel minden Timóteus-konferencián a szövetség himnusza: „Tégy foglyodá, Uram, s akkor szabad leszek, Késztesd megadnom önmagam, Győzelmet úgy veszek” (391. hallelujah). Őszinte szívvel kívántuk, hogy mindnyájan mindörökre az ő fogóságában élhessük életünket, hirdelve az ő szabadító kegyelmét. A munkát Isten áldása követte.

Örömmel és Isten iránti hálával gondolok ezekre az évekre mint a szövetség egyik tagja, mert én is sok áldásban részesültem általa. Boldog lelki korszak volt ez sok hívó testvérünk számára. Kíváncsi, hogy Isten igéje sokakat ejtsen foglyul, hogy Isten áldott foglyaiként a büntől igazán szabadokká lehessenek Jézus Krisztus vére által. Áldott legyen a mi mennyei Atyánk, aki mindezt megselekedheti!

Szenczi László

Egy kis történet

Néhány évvel ezelőtt egy lelkész Houstonból Texasba költözött. Néhány héttel az érkezése után egy alkalommal a belvárosba kellett mennie. Amikor a buszon leült, észrevette, hogy a sofőr negyed dollárral többet adott vissza.

Elkezdett gondolkodni, hogy mit tegyen, és arra az elhatározásra jutott, hogy visszaadja a pénzt. Hiszen bűn lenne megtartani. Aztán egy másik gondolat fogant meg fejében: Óh, felejtél már el, hiszen ez csak negyed dollár. Ki törődik egy ilyen kis összeggel? A buszvállalat amúgy is túl sokat kér az utazásért, nem fog nekik hiányozni az a kicsi összeg. Fogadd el, mint Isten ajándékát, és maradj csöndben!

Bándy György professzor (1950)
az evangélikus teológia közismert
személyisége és kiváló ismerője.
Gútán és Somorján volt
lelképásztor, 1990-től a pozsonyi
Comenius Egyetem Evangélikus
Teológiai Karán ad elő. 2003 és
2007 között a kar dékáni
tisztségét viselte. Elnöke volt az
Ószövetséget szlovák nyelvre
fordító ökumenikus bizottságnak.

Bándy György egyike azon kevés teológiai oktatóknak, aki új tankönyvek írásával is intenzíven foglalkozik, amiről számos nagyszerű monográfiája és főiskolai tankönyve tanúskodik. Legújabb közülük a *Bevezetés az Újszövetségbe* című, amely a komáromi Selye János Egyetem Református Teológiai Karán való munkálkodása gyümölcse. A könyv bírálói Karasszon István professzor és Molnár János docens voltak. Az újszövetségi bevezetés hasznos lehet nemcsak a teológusok, hanem mindenki számára, aki érdeklődik a téma iránt.

A könyvnek három nagy, időrendi sorrendet tartó fejezete van. A bevezetőben a szerző megmagyarázza ennek a tudományszaknak a nevét, majd az első fejezetben az újszövetségi kánon keletkezése kérdéseivel foglalkozik, melyeket az apostoli és posztapostoli kor keretében részletesebb elemzésbe ágyaz. Figyelmet szentel az újszövetségi kánon lezárásának és keleti és nyugati fogadtatásának is.

A második fejezetben a szerző a görög kéziratokkal és az ókori fordításokkal foglalkozik, de elmegy egészen az Újszövetség magyar nyelvű nyomtatott kiadásaiig. Tartalmi szempontból legterjedelmesebb a harmadik fejezet, ahol a szerző a konkrét újszövetségi iratokat vizsgálja. Speciális bevezetést írt az adott könyvek problematikájába, aminek az a célja, hogy az olvasót bevezesse az iratok vizsgálatának a világába. Érdekes az egyes irodalmi műfajok (evangélium, útleírás, levél és nem utolsósorban apokalipszis) megvilágítása is.

Az Újszövetségben található egyes irodalmi zsánerek taglalása után a szerző belekezd az egyes

Bevezetés az Újszövetségbe

evangéliumok tartalmának az ismertetésébe. Máté, Márk és Lukács evangéliuma az ún. szinoptikus vonalba tartozik. Ez a speciális kérdéskör János evangéliuma előtt nyer értelmezést, mivel az nem tartozik közéjük. Az apostolok cselekedetei után a szerző beiktatta az Újszövetség nagy alakjának, Pál apostolnak az életrajzát is, amit időrendi sorrendben tekint át. Figyelmet szentel továbbá a gyülekezetekhez írott leveleknek, majd a pásztori leveleknek. Bándy György a tankönyvbe érdekesen besorolt két, az újszövet-

értenünk, ami hozzá tartozik, hiszen: „Az Újszövetség mint a keresztény Biblia része, forrása és mércéje az életnek.”

Ezen a területen is fontos művelődni, jelzi az éppen ezért kiadott könyv, amely mögött a szerző igyekezete, munkája és ismeretei állnak. Figyelmeztetni akar arra, hogy a könyvből nyerhető információk hozzásegíthetnek bennünket az üzenet jobb megértéséhez, de elsősorban a Bibliát kell olvasnunk, csak utána fordulhatunk azokhoz a könyvekhez, amelyek magyarázzák. Bándy György könyve azok közé a könyvek közé tartozik, melyek be akarnak vezetni az újszövetségi teológiába. Hasznos lehet bárki számára, aki bármilyen okból is érdeklődik az újszövetségi teológia iránt.

Miroslav Varga

(Selye János Egyetem,
Komárom 2008)

ségi levelek témáját érintő feltételezést is (Schröterhypothese és Fragmentenhypothese). A leveleket az egyes alfejezetekben azon cél szempontjából magyarázza, amire írnak, illetve különlegességeik alapján.

Érdemes megemlíteni a felhasznált és ajánlott irodalmat is, amiből a szerző az információkat merítette. Olyan ismert külföldi és hazai teológusok munkáiról van szó, mint például E. Haenchen, G. Holtz, G. W. Kümmel, J. McDowel, H. M. Schenke, G. Schille, Dóka Zoltán, Pavol Farkaš, Karol Gábriš, Petr Pokorný, Káldy Zoltán és mások.

Bándy György könyve az olvasónak alapvető, ismert és kevésbé ismert, de szükséges információkat akar nyújtani. Elő akarja segíteni az újszövetségi bibliai tudományszak megismerését, amely a régmúltból indul ki s melynek fényénél nap mint nap előbbre araszolhatunk. Az Újszövetséget mindazzal együtt kell

Feladvány

Ki készítette az első teljes magyar nyelvű Újszövetségfordítást?

Kérjük, hogy megfejtésüket legkésőbb **március 15-ig** nyílt levelezőlapra, képeslapra vagy e-mailen juttassák el a **Kálvinista Szemle** szerkesztőségének címére (**930 10 Dolný Štál 386**). A helyes választ beküldők közt ajándék könyveket sorsolunk ki.

A decemberi számban feltett kérdésre azok válaszoltak helyesen, akik szerint Pál apostol Tarzusban született.

Azon kedves olvasóink közül, akik helyes megfejtést küldtek be, hárman részesülnek – a Liliom Aurum Kiadó jóvoltából – könyvjutalomban. **Beke Lászlóné** (Szádalmás) Gyüre Lajos *Bojtárnak lenni* című verseskötetét, **Peti Sándor** (Hardicsa) Matits Ferenc *Protestáns templomok* című könyvét, **Ribarics Márta** (Komárom) pedig Cselényi László *Égtájakat keresve* című olvasónaplóját kapja.

Nyereményükhöz gratulálunk, postán küldjük el.

A szerkesztőség

Legutóbbi cikkünkben Kálvinra és a zsoltárookra fordítottuk figyelmünket. Megemlítettük, hogy Kálvin behatóan foglalkozott a zsoltárok üzenetével, és mind a 150 zsoltárhoz írt részletes kommentárt is.

Beleolvasva Kálvin szövegeibe még jobban elmélyülhetünk a zsoltárokba. (Gyakran csak azokat a zsoltárokat vesszük elő, melyeknek ismerjük a genfi dallamát is.) Kálvin kommentárjait olvasva rájövünk, hogy életfontosságú szerepet kapnak a zsoltárok. Egyik helyen ezt írja róluk: „A zsoltárok a lélek minden részének az anatómiáját képezik. Feltárják a rejtett és titkos mozdulatokat – a léleknek nincs egyetlen olyan érzése sem, melyről ne lenne benne szó.” Az olvasóban felébreszti a vágyat, hogy megismerje Isten kijelentéseit, amikor ezt írja: „Ritka siker, amikor az emberi szív megvilágosodik, miután minden kis zugát és sarkát átkutatta, és egyszerre meg is tisztította minden rejtett és szörnyű romlástól, a szenteskedő képzetektől.”

Az 1. zsoltár előszavához ezt írja: „Boldog emberek, akik a tanulmányaik alatt a mennyei bölcsességgel foglalkozhatnak.” Az ismert és közkedvelt 8. zsoltárhoz írt gondolatai pedig jól példázzák, hogy Kálvin az emberi bűn kemény és súlyos hangoztatása mellett mily pozitívan tud beszélni magáról az emberről. „E zsoltár Istennek a különleges jóságát hirdeti az emberi nem felé... a legfényesebb tükrör, melyben megtekinthetjük Isten dicsőségét.”

A 104. zsoltár kapcsán hangsúlyozza, hogy egyedül Isten állandó tevékenysé-

Életfontosságúak a zsoltárok

gének köszönhetően nem omlik össze a világ rendjének a szerkezete és nem kekedik följe az ősi özönvíz. Szép az a kép, amit használ Kálvin: Isten egy jószágos, de titokzatos földműves, aki munkálja a földet, őrzi gyümölcseit, és az ő csendjéből áldását hinti széjjel. Kálvin nem titkolja a földi és az anyagi dolgokhoz való pozitív hozzáállását. Isten megáldja bőségesen javakkal azokat, akik szeretik Őt. Természetesen nem a vagyon végtelen élvezete az,

amihez eljut e témában, hanem az, hogy a teremtéshez való helyes viszonyuláshoz hozzátartozik a javak megosztása másokkal, a rászorultak segítése: „Ez ugyanis a szabály a javak helyes használatánál: mindaz, amink az élethez szükséges, azt meg is kell őrzeni, de nem eltaposni. A kölcsönös megosztás, me-

lyet Istenünk megparancsol nekünk, a mértéktelenségünk leghatékonyabb gyepölője.”

A 118. zsoltár arra készíti Kálvint, hogy Isten dicséretének tulajdonképpen eredetét vizsgálja: elsősorban nem is az Isten ereje és ítélete az, ami az embert arra hívja, hogy hajoljon meg előtte és magasztalja Őt, hanem Isten kegyelmének kinyilvánítása.

A 139. zsoltár egyik oldalon félelmetesen kiábrázolja, hogy Isten elől senki sem rejtőzhet el, nincs ami megmenekülhetne előle, mert mindent lát. Másik oldalon Istennek eme mindenhatósága biztosíthatja az egyénnek és a közösségnek egyaránt azt a békét és biztonságérzetet, hogy Isten gondviselése körbevesz minket minden oldalról és elkísér minden utunkon. A zsoltár szövege még jobban rávilágít arra, hogy mennyire kiszolgáltatott és sebezhető lehet az ember, a szükségben mennyire rá van szorulva a másik segítségére; de rögvést előtárja a szükséges gyógyírt és a lehetőséget is, melyet Isten nem von meg az imádkozó embertől.

Figyelemre méltó, hogy Kálvin magyarázatai nem száraz teologizálások, melyek az emberek fölött hamar elsuhanak, hanem pasztoráló, azaz lelki-gondozó írások; szívhez és lélekhez szólnak. Erre jó példát szolgáltatnak a 3. zsoltárhoz írott szavai: „Dávid menekül fia, Absolon elől, jóllehet e helyzetbe, mondhatnánk, önhibájából esett – hasonlóan, mint mi is úgy érezhetjük, hogy Isten jogosan büntet minket vétkeink miatt. Hát akkor miért panaszkodik Dávid? Hisz jogos Isten büntetése fölötté. Nem kellene hát Dávidnak kiállnia, és férfiasan vállalnia a tettei következményeit?” Kálvin mégsem ítéli el Dávidot, sem az olvasót, de nem menti fel a tettek következményei alól sem.

Nem egy arany középutat, hanem egy teljesen más, új utat fedez fel: „Természetesen fáj az Isten igazságos végzése a bűnös emberen, mint ahogyan azt át kellett Dávidnak is élnie. De miután alázattal Istenhez fordul, új erőt meríthet, mely el tudja hordozni a keserű következményeket is, de ki tudja várni a kegyelmi időt is. Ez pedig az evangélium.”

Süll Kinga

Pályázat

A 2008-ban kiírt Gyülekezeti énekzene 2008 című pályázaton az alistáli, az érsekkétyi, az érsekújvári, a hetényi, a jókai, a kassai, a kiscigéresi, a kiskövesdi, a körtvélyesi, a kulcsodi, a megyercsi, a nagyszalánci és a rimaszécsi egyházközösség nyert támogatást.

Idén újra lehetőségük van a gyülekezeteknek pályázni egyházzenei alkalmakra, gyülekezetikórus- és hangszertámogatásra. A Kálvin-év kapcsán idén az elbírálásnál előnyben részesülnek azok, akik gyülekezetükben preferálják, azaz előnyben részesítik a genfi zsoltárokat vagy a református énekeskönyv kiadásá-

nak 60. évfordulója kapcsán koncertet, előadást rendeznek.

A pályázat címe: *Gyülekezeti énekzene a Kálvin-évben*

A pályázat célja: a református gyülekezeti ének, zene és kórusmunka támogatása.

A pályázható összeg: maximum 300 euró.

A pályázat beadásának határideje: **2009. március 31.**

A pályázat elszámolásának határideje: 2009. október 31.

A pályázati űrlap letölthető a **www.refzene.sk** oldalról. További információ szintén az egyházzenei honlapon és a **refzene@refzene.sk** címen kapható.

A budapesti Károli Gáspár Református Egyetemen *Irányváltás* címmel négy alkalomból álló sorozat indult november elején. Első alkalommal *Dér Katalin* ókortudós vallott arról, hogyan lett keresztyén. Az előadás után *Vörös Virág* beszélgetett vele.

Dér Katalin: – Az ember a saját szavával kormányozza az életét. Hogyha Isten szavait és áldásait mondja ki a saját életéről, dolgairól, akkor az áldások felé kormányozza az életét. Ha mindig a rossz dolgokat, bajokat vallja meg az élete felől, akkor azokat segíti megvalósulni. Ez nem olyan, mint egy szó-mágia, hogy ha kimondok valamit, akkor ennek hatására a levágott láb kinő. Nem erről van szó, hanem a rendszerességről, az ebbe vetett hitről, hogy ha az ember folyamatosan, rendszeresen, hosszú időn keresztül így imádkozik, akkor ezeket segíti megvalósulni.

Számomra hatalmas felfedezés volt, hogy Isten szava cselekvő szó és megvalósítja önmagát. Ezt érzem. A Biblia emberi nyelven íródott, az emberi gondolkodás törvényszerűségeinek megfelelően, az akkor létező műfajokban, de ugyanakkor az a tény, hogy ezeknek a bibliai közleményeknek a végső szerzője Isten, nem hagyja érintetlenül az emberi nyelvet, hanem rajta hagyja azon a nyomait.

Egyetlen példát hadd mondjak a Máté evangéliumából. Ha a nyolc boldogmondást valaki figyelmesen végigolvassa, felfedezheti, hogy az egy V alakú életút. Az első négy mondasban az ember az egzisztenciájának legmélyebb pontjára kerül – ez a „*Boldogok, akik éheznek és szomjúhozak az igazságot*” rész, onnan pedig a második négy mondasban egyre feljebb kerül. Ez a V alakzat messze túlmutat a konkrét boldogmondásokon, mert ez magának az emberi életnek – legalábbis a hívő emberi életnek – is az alapszerkezete: van egy kiüresedési szakasz, mikor az ember elhagy mindent és üressé válik. Utána pedig egy betöltekezési, felfele menő szakasz jön, amikor Isten elkezd őt feltölteni. Ezt csak akkor kezdi el, mikor az ember már üres. Ez az a bizonyos éhezés és szomjazás. Így meg-szerkeszteni egy szöveget ember nem tud. Ez egy isteni dolog.

– **A Bibliával kapcsolatban gyakran az a probléma merül fel, hogy a szövegek értelmezése moralizálásba fordul át. Ezt kegyes nyelvnek nevezi. Meglátásom szerint ez igen nagy probléma, mert bizony gyakran taszítja az**

ISTEN KIEMELT EGY MÉLYPONTRÓL

A megtérés a megoldás

embereket. Még azt is el tudom képzelni, hogy valakit ez akadályoz meg az Isten keresésében.

D. K.: – Ez teljesen így van. Mikor megtérésem elején elkezdtem templomba járni, nagyon érzékeny voltam a templom szociológiájára, vagyis hogy hogyan viselkednek ott az emberek. Akkor vettem észre, hogy – a Pavlov kutyájához hasonlóan – egyes szituációkban már-már automatizálva van a hívek viselkedése: ha a pap egy bizonyos gombot megnyom, elalszanak vagy eltávolítják magukat lelkiileg. Látom, hogy nem figyelnek oda. Ez a kegyes hangnem nagyon taszító. Tudom, mert én is voltam felnőtt fejjel nem hívő, és rettenetesen taszított ez is, meg minden hasonló megnyilvánulás is. De nemcsak a nem hívőket érinti a dolog, hanem az egyébként hívőket is. Tömegével.

Mit lehetne tenni? Igen egyszerű. Nem kellene így beszélni. Annál is inkább, mert a Biblia nyelve ennek a tökéletes ellentéte. A Biblia nyelve radikális, olykor botrányos, nagyon is hűsbavágó nyelv. Meg kell térni, nincs mese! De nagyon nehéz meg-térni annak, aki bele-született a hitbe. Nehéz problémásnak látnia az életét. Az ő élete megoldott csecsemőkorától fogva. Nem tudja, hogy hová térhetne még. Nincsenek kérdései, vagy ha vannak, azt hiszi, hogy nem szabadna lenniük. Hogy hitbéli problémának sem szabadna lennie.

Visszatérve egy korábbi témához, az én személyes történetem is igazolja azt, amit a V alakról mondtam a nyolc boldogság kapcsán. Az én életemben is volt egy mélypont, ahonnét kiemelt Isten, a megtérésem előtt ugyanis hosszú éveig nagyon beteg voltam. Ez alapvetően egy lelki eredetű, pszichés baj volt, vegetatív neurózis, depresszióval, szorongással és további testi tünetekkel karöltve. Így éltam az életem.

Aztán 1989 húsvét vasárnapján az történt, hogy igen későn felébredtem, és kaptam a bensőmben egy üzenetet. Ez természetesen nem szavakból állt, mégis pontosan érthető volt. Az üzenet így hangzott: van valaki, és ez Jézus Krisztus, aki meghalt érted. Nem csak érted, hanem mindenkiért, de itt most arról van szó, hogy teérted meghalt és feltámadt. Ez ma van. Kelj fel, menj oda és nézd

meg! Ezt meg lehet nézni, mert most van. Ennyi volt, slussz.

Olyan elemi erővel jött ez a készítés, hogy azonnal felkeltem, magamra kaptam valamit, és elindultam. Azt éreztem, hogy el kell mennem valahova, valószínűleg egy templomba, de nem tudtam biztosan. Felkeltem, elmentem és beestem a legközelebbi templomba. Én addig azt se tudtam, hogy ott van egy templom, se hogy milyen gyülekezet van ott, vagy hogy van-e mise akkor egyáltalán. Volt. Ráadásul a húsvéti nagymise. Beestem, töméntelen ember, hely nem volt. Csak úgy megálltam egy falnál, nekitámaszkodtam. Nem igazán tudom, mi is történt ott pontosan. Annyira emlékszem, hogy épp a prédikáció tartott, de arról, hogy mit mondott a pap, vagy kik álltak körülöttem, fogalmam sincs. Azóta sem tudom. Csak azt éreztem, hogy valami ki-megy belőlem. Az a sokéves rossz. Egy-részt a betegségem éveit, másrészt az egész addigi életemből, ami rossz volt. Ennek a betegségnek van egy olyan tünete, hogy az ember nem érez érzelmeket és nem tud sírni. Ez a négy éve halmozódott – nem is tudom micsoda – akkor ott kijött belőlem. Magától ömlött belőlem kifelé egyfajta víz, sírásnak nem nevezném. S akkor éreztem, hogy minden jól van már. Még egy húsz percig tartott a mise, utána mindenki hazament, és a hazafelé vivő tíz perces úton én már mindent tudtam. Tudtam, hogy Isten van, és szeret engem, Jézus Krisztus is van és szeret engem, s hogy most már minden jól van. S hogy meggyógyultam. És úgy is volt. A férjem akkorát ámult azon, hogy elment egy beteg nő, és visszatért egy egészséges, hogy a következő héten már jött ő is velem a templomba.

– **Tehát a megoldás mindenre a megtérés.**

D. K.: Hát persze. Igen. De ez nem jelenti azt, hogy ne lennének problémák, nehézségek többé az életben, de az ember mindig tudja, hogy nem ez a végső forduló. S hogy nem ez a legfontosabb, mert mindenből van kiút, és mindenhez kap segítséget. Nem félek, mert nem a félelem lelkét kaptam, hanem az erő, szeretet és józanság lelkét. Józan paraszti ésszel kell felmérni, hogy hol van az adott probléma helyi értéke az örök élet koordinátarendszerében. Erő, szeretet, józanság. Más tényleg nem kell.

(Elhangzott 2008. november 12-én a Kossuth rádió református félórájában.)

Mindjárt előljáróban tudatnám a kedves olvasóval, hogy ez az írás nem igemagyarázat, nem is hitméllyítő célzattal keletkezett eszmefuttatás, hanem a teljesség igénye nélkül mozaikokból összeállított történelmi áttekintés, amelynek témája az intézményes nevelés és a gyermekvédelem. **Ha ma intézményes nevelésről vagy intézményes gondoskodásról hallunk, akkor általában a gyermekotthonokra és a különféle egyéb szociális intézményekre gondolunk. Azonban jó tudnunk, hogy ennek a fajta nevelésnek és gondoskodásnak a gyökerei visszanyúlnak az antik korbá. Tehát a gyermekvédelemnek és az intézményes gondoskodásnak több ezer éves története van.**

Az intézményes gondoskodás és nevelés akkor és ott hivatott betölteni rendeltetését, ahol a gyermek nevelése és a róla való sokrétű gondoskodás a családban nem valósítható meg. Isten a gyermekeket a családba helyezte, éppen ezért a család felbecsülhetetlenül nagy fontossággal bír a nevelés, a gondoskodás és a primáris szocializáció terén. Az európai kultúrtörténetet vizsgálva azonban látnunk kell, hogy minden korban másként viszonyultak a család intézményéhez, a gyermekneveléshez és másként oldották meg az intézményes gondoskodást és neveltetést. Történelmi írások és tárgyi háttérinformációk alapján azonban megállapíthatjuk, hogy az intézményes nevelés problematikáját két döntő tényező alapján közelítették meg. Az egyik az egyes társadalmakban az uralkodó világnézet, a másik pedig a szocio-ökonómiai töke volt; és ugyanazek a tényezők határozzák meg ma is.

Az ókori szokások

Az ókori civilizált társadalmakban (Mezopotámiában, Babilonban, Görögországban és Rómában) az intézményes gyermeknevelés terén a közgondolkodás és az ebből fakadó hozzáállás represszív volt. Az egyes írásba foglalt törvények és rendelkezések szigorúan szabályozták a betegekről való gondoskodást, a fogyatékkal élők társadalmi mozgásterét, így az elárvult gyermekek további sorsát is. Az ókorban a fogyatékos gyermekeket ledobták a Taigetoszról, vagy kitették a Forum Roma-

AZ INTÉZMÉNYES GYERMEKNEVELÉS

Jézustól való megbízatás –

numra. A gótok és a germánok mocsárba fojtották a szellemileg vagy testileg fogyatékos gyermekeket. A római jog (*Corpus iuris civilis Romani*) több mint kétezer éve foglalkozik ezzel a témával, továbbá **Hammurabi** kőbe vésett törvényei is érintik a gyermekvédelmet és az intézményes nevelést.

A mózesi törvénykönyv, a Pentateuchos ugyancsak foglalkozik ezekkel a szociális problémákkal, azonban azok meglátásában és megoldásának módjában egy másfajta megközelítés érzékelhető.

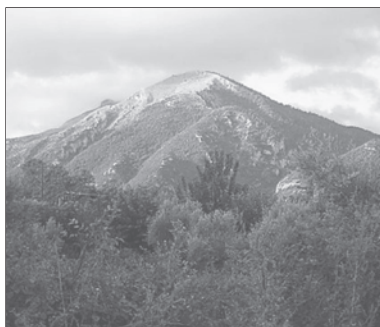
Amíg **Szolón**, **Platón** és **Hippokratesz** a humanitás, a humánus zászlóvivői voltak, addig a többi civilizált birodalomban nem volt etikai probléma megölni, likvidálni azokat, akik elárvultak, akik nyomorékká lettek, vagy akik betegségük folytán egyszerűen a

zás és kínzás természetes velejárója volt a honvédelmi intézményes nevelésnek. Mindezt Spárta érdekében tették, nem számolva azzal, hogy közben érzelm-szegény és rideg embereket adtak a társadalomnak, ahol azonban az emóció, a lélek belső világa nem játszott nagy szerepet.

Keresztyéni hozzáállás

Európában a keresztyénség térhódításával eleinte csak az egyes gyülekezetek vállalták magukra az árva, nyomorék és beteg egyénéről való gondoskodást. Egységes fellépés a sötét középkorban elképzelhetetlen volt, noha Európa a római vallást képviselte, de a mindennapi hitéletben a krisztusi odafordulás gyakorlásában nem volt lényeges előretörés. Egyes szerzetesrendek és kolduló barátok a szeretetet abban gyakorolták, hogy a rászorulókat segítségükkel igyekeztek kielégíteni.

A középkori egyházi gondolkodás az embert Isten teremtményének tekintette, de a beteg, fogyatékkal született csecsemőket Isten büntetéseként kezelte. Ez a fajta meglátás és hozzáállás volt tapasztalható a középkori Európában. A korai dokumentumok azonban mégis arra utalnak, hogy az egyházatyák és az istenfélő szerzetesek ugyan karitatív hozzáállással, de különösebb nevelői cél nélkül igyekeztek gondoskodni a társadalom legszegényebbjeiről. Intézményes keretek között sok-sok árva gyermek cseperedett fiatalná, majd felnőtté. Ugyanakkor a kor talentumokkal bíró fiataljainak gondozása és azok neveltetése, képzése elválaszthatatlanul egybekapcsolódik a szerzetesrendek működésével. Magyarországon István király, I. László és Könyves Kálmán voltak azok az államférfiak, akik törvénybe foglalták az árvák és özvegyek védelmét. Így Magyarországon a középkor elején az árvák, az idősek, a betegek és fogyatékkal élők ellátásáról az egyházi menhelyeken gondoskodtak. A középkori ispotályok (így a 12. századi kolostorok) már szervezett szociális és nevelői munkát fejtettek ki, az iskolák (*schola interna*) pedig intézményes képzést biztosítottak a tanulni kívánóknak.

A Taigetosz

másik segítségére szorultak. A zsidó társadalom a problémát egy magasabb dimenzióból közelítette meg: az embert világnézetileg és hitből való felismerésként is Isten képmásának (*imago Dei*) tekintette.

Ízlítőnek szeretném itt idézni **Plutarkhoszt**, akinek könyvéből megismerhetjük, milyen is volt az igazi spártai nevelés. Mivel ez a városállam hadilag erős volt, a gyermeknevelésben és a róluk való gondoskodásban is a honvédelem és a fizikai, testi fejlődés volt a döntő. A szülők sokszor már csecsemőkorban dadákra bízta kisgyermeküket, akik a legridegebb körülmények között nevelték azután őket: „...mindennapos dolog volt, hogy e dadák pelenka nélkül gondoskodtak a gyermekekről, akik kevés eledelt kaptak, nem lehettek válogatósak, nem félhettek a sötétől és hidegtől, de nem is sírhattak.” A testi fenytetés, a bántalma-

TÖRTÉNETE AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG

– társadalmunktól való felkérés

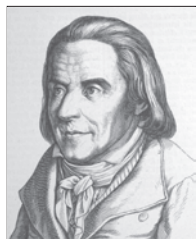
A humanizmus kora

A feudális társadalom az újkor kezdetéig fejlődésen ment keresztül, de lényeges szemléletváltást a humanizmus hozott, így később differenciálódhatott az ellátási forma. Ekkor váltak az iskolák árvaházakká, kórházakká és öregek otthonává. A nürnbergi koldustörvény elsőként foglalkozik preventív intézkedésekkel, a jogszabály megalkotói fontosnak tartják, hogy az árva, beteg gyermekekkel foglalkozni kell, a koldulásból kívül meg kell tanítani őket a hétköznapi munkára, az írás és olvasás ismerete elengedhetetlen követelmény. **August Hermann Francke** pietista gondolkodó szorgalmazta az intézményes nevelés minden területén a minőségi képzést és gondoskodást.

Beindulnak a manufaktúrák

A 17. század a felvilágosodás és az ipari forradalom százada. Ennek a sokdimenziós átalakulásnak szociális téren három nagy kulcsszava ismert: a testvériség, a szabadság és a gondoskodás színvonalának emelkedése. A protestáns vidékeken beindultak a manufaktúrák, így az első reedukációs intézet (javítóintézet) egy manufaktúra mellett kezdett el működni, ahol nevelhetetlennek vélt, lopáson, rablásban és alkoholfogyasztáson rajtakapott fiatalokat neveltek és hathatós nevelési módszerként dolgoztatták.

Caspar Voght a 18. században példaeértékű munkát végzett a szegény és árva gyermekek társadalmi integrációja érdekében, menházakat és árvaházakat alapított. **Tessedik Sámuel** itt, a Felvidéken fogott hozzá pedagógiai optimiz-

Pestalozzi

gógus pedig Neuhoftban intézetet alapított szegény családok gyermekei részére, Stansban pedig árvaházat hozott

létre. Azt vallotta: „...minden embernek olyan nevelésben kell részesülnie, hogy belőle sokoldalúan képzett személy válhasson.”

Csecsemővédelmi törvény

A 19. és 20. század Európájára az intézményes gondoskodás terén a rehabilitációs megközelítés és hozzáállás a jellemző. Ennek négyes célzata van, méghozzá a gyógyítás, a terápia, a ne-

A pesti József-árvaház

velés és a képzés. Európa színpadán elsőként Magyarországon (1891-ben) megszületett egy törvény, amely garantálta a csecsemők és kisgyermek jölétét, azok nevelését és a róluk való sokrétű gondoskodást. Ez a törvény előírta, hogy az állam az árvák nevelését kétéves korig támogatja. A századforduló környékén azonban az árvák ügyén túlmutató probléma volt a magas gyermekhalandóság. Egyházi viszonylatban is előrelépés, hogy a katolikus egyház is foglalkozni kezdett szociális problémákkal: **XIII. Leó** pápa megírta a *Rerum Novarum* kezdetű szociális enciklikáját.

A két világháború között Magyarországon jelentős társadalmi összefogás és állami támogatás eredményeként létrejöttek a gyermekvédelem országos hálózattá terebélyesedő szervezetei. Ilyen volt az Országos Gyermekvédő Liga és az Országos Stefánia Szövetség, melyek 1906-ban alakultak meg. Budapesten 1928-ban **Brunszvik Teréz** megalapította a jól ismert kisdédóvót: az Angyalkertet.

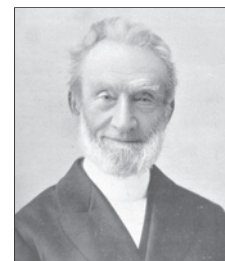
Ezekben az években a Felvidéken szintén elindult egy árvaházi mozgalom **Nehézy Károly** református lelképásztor vezetésével, akinek nevéhez fűződik az 1928-ban alapított marcelházai, az 1931-ben létrehozott

Brunszvik Teréz

kiskoszmályi, majd az 1939-ben Komáromban létrehozott árvaház.

A szlovák nyelvterületen **Roy Krisztina** diakonissza végzett úttörő munkát: 1900-ban menhelyet hozott létre, 1926-

Müller

ban árvaházat, 1933-ban pedig öregotthont alapított; mindhárom Otúran működött.

A szocializmus évei

A 20. század második felében az intézményes gondoskodásra, ezen belül a gyermekjöléti és gyermekvédelmi munkára a prevenció és az integráció a jellemző. Azonban az egyházakat a második világháború után az állam teljes egészében megfosztotta mindenfajta szociális tevékenységtől, így a gyermekvédelem, az intézményes gyermeknevelés, a szegények felkarolása, az idősök ügye és a fogyatékosok gondozása teljes egészében állami feladattá lett. A szocialista gondolkodásmód nem párosult szociális érzülettel, így az intézményesítés terén is globalizáció állt be. Nagy kapacitású otthonok és egyéb intézmények jöttek létre, amelyek a preventív gondozást nem tudták teljesíteni.

A vasfüggöny leomlása után Magyarországon 1997-ben az Országgyűlés megszavazta a 31/1997-es számú törvényt, amely a gyermekek védelméről és a gyámügyi gondoskodásról szól. Ennek a törvénynek az a célja, hogy a gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, pártfogó felügyelő szolgálat, más szervezetek és személyek a gyermekek mindenek felett álló érdekeit figyelembe véve, azok jogait tiszteletben tartva járjanak el.

Továbbá fontos szempont a gyámügyi törvényben az is, hogy a családjából bármely okból kikerült gyermek biztonságát, korához és szükségleteihez igazodó gondozását, nevelését, egészséges személyiségfejlődését minden érintett szervnek, szervezetnek és személynek biztosítani kell.

(Folytatás a 10. oldalon)

Továbbadni

„Ismertesd meg azokat fiaiddal és unokáiddal is” (5Móz 4,9b).

Eszter nagyon izgatott. Sikerült vagy sem? Ekkor megszólal a tanár: Eszter, sikerült a vizsgád. Hazafelé menet a kislány mindenkinek elmondja, mert nagyon boldog volt. A jó hírt mindenkinek szívesen továbbadja.

Mózes is azt mondja Izráelnek, hogy a jó hírt tovább kell adniuk. A jó hír az, hogy Isten gondoskodni akar Izráelről. A szülőknek kötelességük Izráelben a nép történetének továbbadása. Ismételten el kell mondaniuk, hogy mindenki lássa, milyen jó az Isten Izráellel szemben. A Tízparancsolatot is tovább kell adni, hogy a nép Istent szolgálja.

Remélem, te is beszélsz erről az Istenről otthon, az iskolában, a gyülekezetben!

Ő vezetni akar minket. És mi beszélünk róla? A barátunkkal vagy a barátnőjével? Lehet, hogy még semmit sem hallottak az Úr Jézusról. Te református vagy. A te feladatod is, hogy Isten nagy tetteiről szólj nekik!

Molnárné Miklós Malvína

Ifjúsági találkozó

A Firesz Duna Menti Területi Egysége szervezésében február 28-án (szombat) ifjúsági találkozó lesz a kulcsodi református templomban.

Merjünk sasok lenni!

Egy erdész fia talált két sastoajt a hegyekben. Hazavitte, betette őket a kotlós alá. Az egyik összetörtött, a másik megmaradt, kikelt belőle a sasfióka. Ott nevelkedett a tyúkok között a szemétdombon. Ott kapirgált, s megtanulta, hogy ő is tyúk.

Aztán jött arra egy vendég, és mondta az erdésznek, hogy lám, van itt egy sas az udvarodon. Ó, nem, mondta a gazda, az már régen nem sas. Már régen elfelejtette, hogy sas. Az csak tyúk, most is a gilisztákat szedi. Nem hiszem, mondta a

vendég, felvitte a háztetőre a sást, és bízta, hogy repüljön el. Fel is repült, de amikor két-három szárnycsapás után meglátta a szemétdombot, rászállt, visszatért a tyúkok közé. Látod, ez már rég elfelejtette, hogy sas – mondta az erdész.

De a vendég erősködött, felvitte a sást egy magasabb dombra, és onnan próbálta reptetni. Most messzebbre szállt a madár, de végül éles szemével újra észrevette a szemétdombot, a gilisztákat, s megint a tyúkok mellett kötött ki. Akkor az ember harmadszor is megfogta a sást, hajnalban felvitte a magas hegyek közé, a sziklacsúcsra, amit beragyogott a napfény és magyarázta neki, hogy ő sas, hogy arra teremtette az Úr, hogy bátran repüljön! Felröppent a sas, a Nap sugarai hirtelen bevilágítottak a szemébe, széles szárnyra kapott, és eltűnt az egek felé.

Az intézményes gyermeknevelés története az ókortól napjainkig

(Befejezés a 9. oldalról)

Szlovákiában a gyermekvédelem terén a 2005-ben hatályba lépett 305-ös számú, gyermekvédelmi és gyámügyi törvény hozott előrelépést. Az ezredfordulón hazánk területén nyolcvanhét gyermekotthon (ebből tizenkettő nem állami) működött, ahol a statisztikai adatok alapján háromezer-hatszázharminchét gyermekről gondoskodtak. Magyarországon, Csehországban, Lengyelországban és hazánkban európai mintára a preventív-inkluzív gondoskodás és gondozás lett a mérvadó, miszerint a gondozás már tulajdonképpen a gyermek magzati korában, prenatális fejlődése alatt bekövetkezhet. Itt az anya- és a csecsemővédelem játszik fontos szerepet. Az általános gyermekvédelem a megelőző gyermekvédelem: a családban élő és ott eredményesen nevelhető gyermekek védelme. Ennek nagyon fontos szerepe van a gyermek és családja életében. A gyermek kiemelése a családja kötelékéből a lehető legdrasztikusabb lépés. Ha erre sor kerül, akkor ez azt jelenti, hogy más megoldás már nem volt, egyéb lépések nem hoztak kedvező javulást a gyermek család-

ján belüli neveltetése és gondozása érdekében. Tudatosítanunk kell, hogy sajnos vannak és lesznek olyan családok, ahonnan az életvitel és az „erkölcsiség” miatt a gyermekeket ki kell emelni. Egy magyar szakember, **Herczog Mária** (akinek nézetét én is valom) ezt így indokolja: „Ha ez a kiemelés megtervezett és a gyermek igényeire reflektál, akkor esély van arra, hogy örökbeadással, hosszú távú nevelőszülői vagy csoportotthonos, lakásotthonos elhelyezéssel biztosítható legyen egy jobb esélyű felnövekedés.”

A 21. század egyházában – ismerve a kor adott problémáit, tudatosítva a társadalmi elvárásokat – szervezetten olyan inkluzív-keresztény szociális munkát kellene végezni, ahol a következő alapelvek szükségesek a segítő személyek és szakemberek részéről: szociális érzékenység és a szociális egyenlőség tudata, az ember istenképiségének megvallása és annak tiszteletben tartása, az ember individualitásának biztosítása; faji, nemzeti, etnikai és vallási előítéletek nélküli empátikus hozzáállás a személyhez, akiért a szolgálatot végzik; az alapvető etikai és erkölcsi igaz-

ságok biblikus tanítása és megélése a hétköznapiakban, a szociális otthonok és intézetek harmonizált és humanizált kialakítása, szakszerű terápiás gondoskodás és tanácsadás, a kliensek természetes társadalmi betagozódásának elősegítése és szakszerű támogatása, a gondozottak egészséges én-képének, ön-tudatának és ön-értékelésének bibliai alapon történő előmozdítása; adoráció – a csendben Isten dicsőítése és nem utolsósorban a szolgálatban a személyes felelősségvállalás hordozása.

Manapság sok gyermek éli életét gyermekotthonokban, sokan közülük hivatásos nevelőcsaládokban nevelkednek. Azonban erre a jelenségre is érvényes az, amit a 396. dicséretünkben énekelünk, miszerint „a munka sok, a munkás oly kevés”. A pótgondozást igénylő gyermekek száma nagyobb, mint azoknak a hivatásos nevelőszülőknek a száma, akik készek befogadni egyet *ama kicsik közül*. A kihívás nagy, de azért szép, mert egyrészt Jézustól, másrészt pedig a társadalmunk részéről való megbízatás és felkérés ez.

Gasparcz Tihamér

A Szlovákiai Református Keresztény Egyház Zsinati Elnöksége az 1. ülésén, melyre 2009. január 31-én Hanván került sor, az alábbi közérdekű határozatokat hozta:

– A Zsinati Elnökség tagjai egy perc csenddel emlékeztek dr. Takács Zoltán egykori főgondnokra.

– A Zsinati Elnökség tagjai egy perc csenddel emlékeztek Szabó Sándor sók-szülői lelkipásztorra.

– Megbízta a Zsinati Irodát, hogy állítsa össze, hogy az elkövetkező tíz évben mennyi lelkész fog nyugdíjba menni. A Zsinati Elnökség a következő ülésen dönt a nyugdíjba vonulási segély bevételi részének meghatározásáról.

– Megköszöni Orémus Zoltánnak és Jaroslav Szélesnek a nemzeti radikalizmus és gyűlölködés elutasítása tárgyában készülő nyilatkozat szövegének előkészítését, valamint Marián Hamari püspök helyettesnek az átdolgozást. A Zsinati Elnökség megbízta a két püspök helytestet, hogy készítsék elő a 2009. március 13-i munkaértekezlet azon részét, melyen a Zsinati Elnökség az egyházmegyék képviselőivel többek között felelősségteljesen megvitátná a szlovákok és magyarok ideális együttélése kérdését egyházunkban, kitérve a református egyházak készülő közös alkotmányára.

– Úgy határozott, hogy egyházunkat a Partnerhilfe partneregyházainak idei pozsonyi ülésén Fazekas László püspök, Rákos Loránt zsinati tanácsos és Regina Schmidt fogják képviselni.

– A 2009. április 27. és 2009. május 6. között Josefstalban megrendezendő Nemzetközi Ökumenikus Tanulmányi Kurzusra Édes Árpád alistáli lelkipásztort, akadémiaoztatása esetén Bodnár Noémi prágai segédlelkészt delegálja.

– Az Evangéliumi Hitvalláskutató Munkacsoport 2009. április 16-a és 19-e közötti antwerpeni ülésére Görözdí Zsolt dunaszerdahelyi lelkipásztort, akadályoztatása esetén Erdélyi Pál vágfarkasdi lelkipásztort delegálja.

– A Gustav-Adolf-Werk német segélyszervezet 2010. évi keretösszegét a következőképpen kívánja felhasználni:

Fiatal Reformátusok Szövetsége – a kassai ifjúsági központ épületére – 15 000 euró.

Ipolysági Református Egyházközség – gyülekezeti templom – 10 000 euró.

– Jankai Tímea, az Alistáli Református Egyházi Alapiskola kinevezett igazgató-nője gyermekáldás elé néz, ezért levélben lemondott az igazgatói tisztségről. A Zsinati Elnökség Jankai Tímea lemondását megértéssel elfogadja, további életére Is-

ten áldását kéri. A Zsinati Elnökség megerősíti Édes Enikő 2009. január 1-től egy évre hatályos igazgatói megbízását.

– A Magyarországi Református Egyház Zsinati Hivatalának Missziói Irodája 2009. január 15-én kelt levelében tájékoztatta egyházunk elnökségét a Magyarországi Református Egyházban lezajlott tisztújítás első szakaszának eredményéről. A Zsinati Elnökség az egyházkerületi szinten befejeződött tisztújítás eredményét tudomásul vette, a megválasztott püspökök és egyházkerületi főgondnokok életére és munkájára Isten áldását kéri.

– Felhívja egyházunk ifjúsági szervezetének figyelmét a 2009. július 21-e és 25-e között Fadd-Domboriban szervezendő ifjúsági találkozóra, a Csillagpontra.

– Tudomásul vette, hogy egyházunk 10 darab Kálvin-emléktáblát rendelt meg a Magyarországi Református Egyháztól. A Zsinati Elnökség megbízta Marián Hamari püspök helytestet, mérje fel a szlovák gyülekezetek azon igényét, kívánnak-e emléktáblát állítani Kálvin János születésének 500. évfordulóján.

– A Svájci Protestáns Egyházak Szövetsége által Kálvin János születésének 500. évfordulója alkalmából júniusban rendezendő jubileumi ünnepségen Fazekas László püspök és Fekete Vince főgondnok fogja képviselni egyházunkat. Amennyiben a svájci fél vállalni tudja, az ünnepségen a Zsinati Elnökség minden tagja részt venne.

– A 2008. évi egyházzenei beszámolót meglelégedéssel tudomásul vette. A Zsinati Elnökség jóváhagyta a 2009. évi egyházzenei program tervét, és felhatalmazza Süll Kinga egyházzeneoszt, hogy a tervezett alkalmakat és időpontokat szórólap formájában közlétegye. A Zsinati Elnökség a szlovák énekeskönyvvel és korálkönyvvel kapcsolatosan ajánlja tervbe venni egy kántori találkozót megszervezését a két szlovák egyházmegye részére.

A Zsinati Elnökség kéri az egyházzenei osztály vezetőjét, tegyen javaslatot a 2009. szeptember 24-e és 27-e között Strasbourgban tartandó egyházzenei konferencia résztvevőire. A delegátusokról Fazekas László püspök és Fekete Vince főgondnok a javaslat alapján fognak dönteni.

– A Zsinati Elnökség 2009. február 27-re (15 órai kezdettel) rendkívüli zsinati elnökségi ülést tervez, melyen részt venne a hanvai Diakóniai Központ igazgatója is.

– Amennyiben még nem történt meg, a leköszönt esperesek az esperesi hivatal számára kiutalt személyi számítógépet

kötelesek átadni az új esperesnek. A Zsinati Elnökség leköszönt tagjai az általuk használt hordozható számítógépet szintén kötelesek visszaszolgáltatni, azokat a Zsinati Elnökség újonnan megválasztott tagjai kapják meg.

– Jóváhagyta a Zsinat, a Zsinati Tanács és a Zsinati Elnökség üléseinek tervezett időpontjait. A Zsinati Elnökség megbízta a Zsinati Irodát, mérje fel a zsinati ülések különböző helyszíneinek költségigényét.

– Jóváhagyta a VIII. Zsinat alakuló ülését megnyitó istentisztelet rendjét. A Zsinati Elnökség megbízta a Zsinati Irodát, hogy tájékoztassa az egyházközségek lelkipásztorait arról, hogy az ünnepi istentisztelet 2009. február 14-én 12 órakor kezdődik a komáromi református templomban.

– Jóváhagyta, hogy egyházunk a Szlovák Bibliatársulat tagsági díjaként évente 300 eurót fog befizetni.

– Tudomásul vette az Egyetemes Egyházi Bíróságnak a Nagymihályi Református Egyházmegye esperese és gondnoka megválasztása, valamint a szlovák ajkú püspök helyettes megválasztása ügyében hozott ítéletét.

– Megbízta Rákos Loránt zsinati tanácsost, hogy belső használatra állítsa össze egyházunk protokollrendjét.

Összeszámolták a szavazatokat

Az Egyetemes Választási Bizottságnak a Barsi és az Ungi Református Egyházmegyékhez kirendelt időszaki tanácsa 2009. január 19-én tartott ülésén összeszámolta a barsi egyházmegye gondnoki tisztségére, valamint az ungi egyházmegye zsinati lelkészi rendes képviselői tisztségére leadott szavazatokat, és a következő eredményt állapította meg:

A barsi egyházmegye össz-szavazati számértéke: 46, ebből a beérkezett érvényes szavazatok száma 41 volt. Az egyházmegye gondnokává 38 szavazattal az egyedülként jelölt **Tóth András** nagysalói gondnok lett megválasztva.

Az ungi egyházmegye össz-szavazati számértéke 25. Az érvényes szavazatok száma 24, ebből Fülöp Sándor kaposkelecsényi 3, Molnár Zsolt csicséri 15, míg Pándy Árpád nagykaposi lelkipásztor 6 szavazatot kapott. Így az egyházmegye zsinati lelkészi rendes képviselőjévé **Molnár Zsoltot** választották.

Básti Péter, az EVB elnöke

2008 a Biblia éve volt. Ennek jegyében zajlott október 26. és 31. között a III. Bátorkeszi István Napok ünnepségsorozata a helyi református egyházközség presbitériumának szervezésében.

Vasárnap ünnepi istentisztelettel vette kezdetét a rendezvénysorozat, melyen Erdélyi Géza püspök hirdette Isten ígését, aki már harmadik alkalommal volt fővédnöke a rendezvénynek. A Nagyváradi-réti Református Egyházközség Sztárai Mihály énekkara Márkus Zoltán kántor-karnagy vezényletével, a Dél-komáromi Református Egyházközség kórusa pedig Máté László esperes-karnagy irányításával szolgált. A két kórus Urat magasztaló zsoltáréneklése és dicséretmondása felejthetetlen és szívet-lelket melengető volt, akárcsak a miskolci Jerikó fúvóegyüttes játéka, mely a templomi és a templomkerti eseményeknek adott méltó keretet.

Az istentiszteleti alkalmat követően a már hagyományosnak mondható ünnepi konferenciát Czinke Zsolt helybeli lelkipásztor nyitotta meg. Pálfi József nagyváradi-réti lelkipásztor a hányatott sorsú Váradi Biblia történetét osztotta meg a jelenlevőkkel, majd egy hasonló kiadásával megajándékozta a bátorkeszi gyülekezetet. Ezután A Biblia hatása életünkre címmel Németh Zsolt, a Magyar Országgyűlés Külügyi és Határon Túli Magyarok Bizottságának elnöke tartott előadást, ill. tett személyes bizonyosságot arról, mit jelent egy hívő, közéleti ember számára a Szentírás.

Október 26. történelmi napnak is mondható az egyházközség életében. Erdélyi Géza püspök nyitotta meg a több mint 120 különféle Bibliából álló kiállítást az egykori iskola ma még romos, felújítás előtt álló épületében, melyhez maga is hozzájárult a saját gyűjteményéből származó Hanaui Biblia egy eredeti példányának bemutatásával. A református elemi népiskola falai közé több mint fél évszázad után került vissza a Szentírás, mivel a rendszerváltás előtt az egyháztól elkobozott épületet asztalosműhelyként üzemeltette az akkori hatalom. Reményeink szerint – a hamarosan kezdődő felújítást követően – gyermek- és ifjúsági központtá történő átalakítása után egyre gyakrabban hangzik majd itt az evangélium. A templomi részt a Bátorkeszi István gályarab prédikátor emlékére három éve állított dombormű megkoszorúzása követte, ahol Gál László komáromi segédlelkész Wass Albert Üzenet haza című versét adta elő.

Hétfőn bábeladásokkal folytatódott az események. A Hetényi Református Egyházközség Tábita bábcsoportja Jónás és a

Bátorkeszi

Program kicsiknek és nagyoknak

cethal, majd a Nőé bárkája című bibliai történetet adta elő. A délután folyamán Écsi Gyöngyi hetényi református lelkész először az alsó tagozatos tanulókat nyugtázta le, amikor a népmeséink és a Biblia kapcsolatáról beszélt és mesélt, majd a felső tagozatosokhoz szólt rendhagyó hit-tanóra keretében, amikor is Énekeink, népdalaink és a Biblia címmel adott elő.

A keddi nap is a Bibliához fűződött, hiszen dr. Somogyi Alfréd apácaszakállasi lelkipásztor csaknem százhatvan diák figyelmét kötötte le előadásával a rendhagyó irodalomórán, melynek témája a Szentírás volt.

A Biblia-kiállítás anyaga tanár és diák számára egyaránt érdekes

Szerdán már nem a kultúrház, hanem a református templomot töltötte meg két alkalommal is a gyermekek hada. Először Zsapka Attila koncertjére került sor, majd délután már a teljes Kor-Zár együttes előadásának lehettek részesei a diákok. A két alkalommal közel négyszáz gyermek és fiatal volt Isten házában; reményeink szerint feltöltődve, élményekben gazdagon mentek el és majd visszatérnek nemcsak koncertre, hanem az istentiszteleti alkalmakra is. A diákok mindkét koncert után megtekintették a Biblia-kiállítást, ezzel is elmélyítették az előző napon hallottakat. Este a Kor-Zár együttes tagjai községünk felnőtt lakosai számára adtak jótékonysági koncertet.

Október 31-én sem volt kevesebb élményben részüket az ünnepi istentiszteleten és koncerten megjelenteknek. Az esti istentiszteleten Luther Márton egyik mai utódja, dr. Bándy György evangélikus lelkipásztor, teológiai professzor hirdette az evangéliumot és tett bizonyosságot.

A helyi gyülekezeti énekkar szolgálatát követően egy újabb történelminek mondható koncert részesei lehettünk: Nagy Csaba nyíregyházi tárogatóművész előadásában ismerkedhettünk meg egy tipikusan magyar hangszerral és történel-

münk kuruc korszakának zenei világával. Majd a templomkertben megkoszorúztuk a kitelepített és meghurcolt bátorkeszi magyar családok emlékére állított kopjafát, miközben a templom tornyából megszire hangzott a tárogató csodálatos hangja az éjszakába.

Egy felejthetetlen hét, mely minden részletében azt kívánta üzeni, hogy Bátorkeszi bibliai népe büszke múltjára és Istenben bízva tekint a jelenből a jövő felé. Üzente továbbá ebben a forrongó és sok mindennel megterhelt világunkban, hogy egy nemzet tagjaiként együvé tartozunk felvidékiként, erdélyiként és anyaországiként. Egy test tagjai vagyunk közös gyökerekkel, Istenbe vetett hitünkkel és reménységünkkel. Olyan nép fiai és az Úrnak gyermekei, akik hisszük, hogy nem csak közös múltunk, hanem közös jövőnk is van. Ezt bizonyították azok a baráti beszélgetések, melyek még maradandóbbá tudták tenni ünneplésünket és emlékezésünket.

Egyházközségünk presbitériuma nem csak a helyiek számára, hanem a vendégeink, barátaink és Krisztusban testvéreink számára is emlékeztetéssé kívánta tenni a III. Bátorkeszi István Napokat, ezért őket egy

Nagy Csaba tárogatóművész és bátorkeszi konfirmandusok. (Fotók: Krüger)

névre szóló, bátorkeszi kötetésű Károli-bibliával ajándékozta meg (Szege Mária asszonytestvérünk keze munkáját dicséri).

A III. Bátorkeszi István Napok nem valószínű volt, ha nincsenek lelkes gyülekezeti tagok, akik mind a szervezésből, mind a lebonyolításból kivették részüket. Köszönet érte, mint ahogy köszönet támogatóinknak is: a budapesti Szülőföld Alapnak, a pozsonyi Csemadoknak, de nem utolsósorban egyházközségünk presbitériumának, nőszövétségének és énekkarának, valamint községünk vezetőségének.

Czinke Zsolt

Csicsó

A gyülekezet nagy napja

A Csicsói Református Egyházközség alapításával kapcsolatban semmi biztos adatunk nincs. A reformáció fuvallata megérintette az itt élő embereket is, és a tiszta szívű, kemény derekú emberek meghajoltak e fuvallat előtt. Az új szellemben élő embereket az 1673. esztendőben brutális erőszakkal megfosztották akkori lelkészüktől (valószínűleg Szentgyörgyi János), az eklézsiát elvették, a gyülekezetet pedig a katolikus hit felé terelték. Az eklézsia megszűnte után az egyháztagok a szomszédos Füss községbe jártak, majd az 1737-ben még teljesen református falu erőszakkal való katolizálása után Kolozsánmára mentek igét hallgatni. A Türelmi rendelet után fellélegzett az egész ország protestáns népe, és nyolcvanhat csicsói református család 528 lélekkel másodszor is megalapította a református gyülekezetet. Hittel, erős akarattal oda jutottak, hogy 1784. július 29-én gróf **Zichy István** földesúr a templom építésére a református híveknek kijelölt helyet adományozott. Ezt követően saját erőből 1788-ra felépítik a templomot, melyet azon év november 2. napján ünnepélyes felszentelés keretében átadtak a rendeltetésének.

Ennek a napnak 220. évfordulója jegyében a volt református iskolánk nagytermében több száz dokumentum (írások, fényképek) felhasználásával kiállítás rendeztünk, hogy visszatekintsünk és lássuk elődeink üzenetét. Ezekben a napokban a méhkas-hoz hasonlatosan szongott templomunk környéke.

2000. június 25-én állt gyülekezetünkben először hivatalosan a szószéken **Lévai Attila** lelkipásztor, és a nehémiási ige alapján három dolgot fogalmazott meg közös munkánk elején: múltba tekintve cselekedni a jelenben, építeni a jövőnek. Nyolc és fél év adminisztrátori szolgálat után már talán a hivatalos választásra nem is lett volna szükség, mert teljes lényével betelepedett egyházközségünk tagjai szívébe...

2008. november 2-án istentisztelet keretében megtörtént a beiktatása a tisztségébe. Az igehirdetés és a beiktatás szolgálatát **Erdélyi Géza** püspök végezte. A gondnokok, gyülekezeti tagok, közeli és távoli rokonok, majd a jelenlévő szolgatársak köszön-

Lévai Attila beiktatott lelkipásztor és Erdélyi Géza püspök

tése előtt a magát „kisembernek” nevező lelkipásztor felment a szószékre, és hangzatos szóval hirdette az igét, ahogyan azt már nyolc és fél éve teszi.

Ezen alkalomra a gyülekezet emléklapot adott ki, melynek vezérigéje a megválasztott lelkipásztor igehirdetésének egyik textusa is volt: „*Annakokáért mi is, kiket bizonyságoknak ily nagy fellege vesz körül, félretéve minden akadályt és a megkörmölyező bünt, kitartással fussuk meg az előttünk levő küzdő tért*” (Zsid 12,1). Erre az alkalomra megjelent gyülekezetünk lapjának, a Hírlevélnek egy rendkívüli száma is. Az istentisztelet alatt elhangzó zsoltárok és dicséretes oly hangzatosan zengtek, hogy – habár nem lehetett látni, de szívünkben talán éreztük – eljutottak mennyei Atyánkig. Őrt állítottunk, hogy a többi őrzővel együtt őrizze református hitünket.

A beiktatás után sor került egy felettébb nemes adomány, Károli Gáspár két és fél méteres, fából faragott szobrának a leleplezésére, amit a Csallóköz, Csizliköz és Csicsó Hagyományaiért és Kultúrájáért közhasznú társaság a Biblia éve alkalmából adományozott a gyülekezetnek – bizonyítván Bódás János verssorainak igazát:

*„Bár a csontod is régen porrá vált már,
Itt élsz köztünk jó Károli Gáspár.
Ha élhet az, ki történelmet formált
S neve ragyoghat évszázadokon át,
Ha élhet az, ki kőbe, dalba, képbe
Nagy lelkét, álmát, írta, sírta, véste,
Neked örökebb élet lett jutalmad
S amíg magyar él, neved ki nem halhat.”*

Bödök Dénes

162, 170, 183. Számok, melyek gyermeklétszámot jelölnek. A napok múltával egyre növekedtek, ahogy a gyermekek bibliaismerete is. Már a lelkészértekezleten sejthető volt, hogy sokan érkeznek a martosi református templomba, hogy az áhítat után megtöltsék a református iskola valamennyi termét, elfoglalják székeit, körülüljék asztalait, sőt a kultúrházat is megtöltsék, mialatt számot adnak tudásukról.

2008. november 29-én a Komáromi Református Egyházmegye hatodik alkalommal rendezte meg a bibliaismereti versenyt, melynek Dániel könyve volt a témája. Az előző évektől eltérően most három kategóriában versenyeztek a gyülekezetek küldöttei. Az 1. és 2. osztályosok öröme, lelkesedése, a 3–5. osztályosok versenyszelleme s a 6–9. osztályosok tapasztalata, komolysága mind-mind érezhető volt a verseny napján.

Örömmel töltött el mindnyájunkat, hogy még soha nem voltunk ennyien. A

Martos

Bibliaismereti verseny hatodszor

tervezett egy autóbusz helyett négy szállította a gyerekeket Martosra, és sokan autókval érkeztek. **Szenási Szilárd** martosi lelkipásztor, valamint **Dobai Sándor** dunamocsi lelkipásztor, egyházmegegyei főjegyző köszöntötte a gyerekeket, majd **Erdélyi Adél** perbeti lelkész napot indító áhítata után **Molnár Júlia**, a kérdések összeállítója, valamint **Czinke Zsolt** batorkeszi lelkipásztor, katechetikai előadó ismertette a versenyszabályokat.

Dániel és barátai életéről, hűségéről és babiloni helytállásáról írásban feleltek a gyerekek. Mialatt a lelkészek és katecheták a feladatlapokat javították, énekekre és mesére is volt idő – **Écsi Gyöngyi** hetényi lelkész most is csillogóvá tudta tenni a gyerekszemeket.

A finom ebéd után kiderült, kik voltak a legalaposabbak a Szentírás tanulmányozásában. Az 1–2. osztályosok kategóriájában

hat gyülekezet hét csapatot indított, s közülük Dunamocs, Bátorkeszi és Kisújfalu csapata gyűjtötte a legtöbb pontot. A 3–5. osztályosok tizenkilenc csapata közül az ógyallaiak lettek az elsők, a vágfarkasdi hittanosok pedig a 2. és a 3. helyet is elfoglalták. A 6–9. osztályosok huszonhárom csapatából szintén a vágfarkasdiak két csapata végzett az élen, a 3. helyet a hetényiek szerezték meg.

2008 hivatalosan a Biblia éve volt. De ne beszéljünk róla múlt időben! Adjuk gyermekeink kezébe ezután is a Szentírást, hogy boldog, istenfélő felnőttekké váljanak, s hogy hívő, öntudatos, felelősségteljes gyülekezeti tagokká formálódjanak, akik vallják: „*Ő az élő Isten, aki megmarad mindörökké*” (Dán 6,27b). Kérjük ehhez a mindenható Isten segítségét!

Czinke Tímea

Visszatekintve az elmúlt esztendőre, Istennek hálát adva számolhatott be a Kassai lelkész házaspár arról, hogy a jelenleg négyszáz egyházfenntartót számláló, gazdag múltú lévai gyülekezetnek a lelki élet elmélyítése mellett az anyagilag is igényes templomfelújítási tervét is sikerült megvalósítania. Ugyanis az egyházközség 1788-ban épült, sorrendben immár harmadik templomának 1998-ban részben befejezett rekonstrukciója után az 1824-ben emelt torony tíz évet várt felújításra. Erre került sor 2008-ban.

Elkészült külső és belső vakolása, fa lépcsőzetének, ablakainak és két bejárati ajtajának cseréje, a villanyhálózat korszerűsítése, valamint új rézsüveg került a toronyra. Nem utolsósorban új toronyóra került a régi helyére, és az eddig árva 435 kg-os nagyharang (aminek a szerkezete is felújított) társalakót kapott. A 2,1 millió koronát igénylő munkálatok befejeztével november 30-án hálaadó istentiszteletre került sor, amely látványos harangszenteléssel kezdődött. Az új, 140 kg-os kisharangot, amely Magyarországon, Gombos Miklós órbottyáni aranykioszorús harangöntő műhelyében készült, az egyházi gimnázium udvarán a **Gasparik Kálmán** ipolyszakállosi polgármester által rendelkezésre bocsátott, felvirágozott lovas kocsi helyezették. Onnét indult a népes menet a harang rendeltetési helyéhez, ahol

Léva

Hálaadó istentisztelet és harangszentelés

Kassai Gyula lelkipásztor bemutatta a harangot, énekelt a 2006-ban alakult gyülekezeti énekkar, majd **Czajtányiné Koncz Julianna** felolvasta *Megújulás* című szép alkalmi versét. A harangot **Fazekas László** püspökhelyettes szentelte fel.

Fazekas László püspökhelyettes megáldja a harangot

Nyolcvanöt év után került ismét harang a toronyba. Ezt megelőzően az első világháború után 1923-ban szenteltek fel két harangot Léván (az akkori harangok a mostani harangöntő nagyapja, Szlezák László budapesti műhelyében készültek), a most pótolta viszont 1943-ban háborús célokra beszolgáltatta a gyülekezet.

Az új harang toronyba emelése után a zsúfolásig megtelt templomban folytatódott a hálaadó istentisztelet, amelyen

Fazekas László püspökhelyettes igehirdetése következett a *Jel 8,6* alapján. Azt követően **Mártha Géza**, az ungi egyházmegye esperese felavatta a templomban elhelyezett nemzeti zászlónk mellett a lévai gyülekezet új címeres zászlaját, ame-

lyen az 1674-ben gályarabságra ítélt Czeglédi Péter lévai lelkész jelmondata is szerepel: PER SPINAS AD ROSAS (Töviseken át a rózsákhoz). Az ezüst alapú osztott címerpajzs egy emblematisz rózsa ábrázol.

A hálaadó istentisztelet úrvacsoraosztással folytatódott, majd a záróének után az egyházi gimnáziumban szeretet-

vendégség várt az ünnepi esemény nagyszámú résztvevőire.

Megható volt a templomból kijövet először hallani a régi és új harang első megcsendülését. Mintha a hálaadó istentisztelet mottójául választott ígét visszhangozták volna: „Mert jó az Úr, örökké tart szeretete, és hűsége nemzedékről nemzedékre” (Zsolt 100,5).

Dr. Sándor Károly

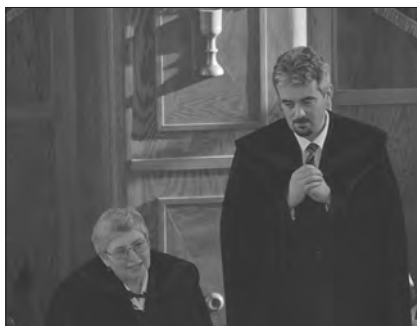
Zselíz

Hálaadó istentisztelet

Ötven esztendő egy gyülekezet életében nem számít túl hosszú időnek, ha azt vesszük, hogy református egyházközségeink nagy része több évszázados múltat tudhat magáénak. Így van ezzel a Zselízi Református Egyházközség is, melynek életében nagyon fontos mérföldkő az 1958-as esztendő, amikor is a gyülekezet a felrobbantott, egykoron gyönyörű és büszke istenháza helyett új, külső formájában rendhagyó templom alapkövét rakhatta le s kezdhete el építeni az Úr segítségével és Kovács Károly lelkipásztor, valamint a gyülekezet akkori presbitériumának vezetésével.

Erre a meghatározó eseményre emlékeztünk 2008. december 6-án a zselízi templomban ünneplő gyülekezet közösgében. S ezen az ünnepen adhattunk hálát azért is, hogy az elmúlt hét-nyolc esz-

tendőben rengeteg adakozás, imádkozás és munka árán sikerült méltóképp felújítani templomunk épületét. A népes vendégsereg együtt örülhetett a szép templomban a lelkész házaspár legkisebbik gyermeke megkeresztelésének, református gyermekeink vidám arcának és Istent dicsőítő énekének, a szolgáló és köszöntő lelkészek és vendégek bizonyágtételé-

Kiss Pálné volt zselízi beszolgáló lelkipásztor köszöntése. Mellette: Révész Tibor jelenlegi zselízi lelkész.

Pólya Csaba zselízi származású párkányi lelkipásztor és Révész Tibor

nek, az építető lelkész tiszteletére leleplezett márványtáblának, a Schubert kórus felemelő közreműködésének s nem utolsósorban a zselízi presbitérium áldozatos és szíves vendéglátásának.

Alázatos szívvel köszönjük meg az Úr-nak, hogy részesei lehetünk csodás tervének és munkájának. Mindaz, amiért hálát adunk és adunk, az ő ajándéka, szeretetének jele irántunk. Tőle kérjük a segítséget, kitartást ahhoz, hogy a fizikai munkák végeztével lelkieken tovább is épülhessünk-építhessünk.

Révészné Bellai Csilla

Hálaadó istentiszteletre gyűlt össze a dunaszerdahelyi gyülekezet 2008. december 14-én a református

is, aki köszöntőt mondott. **Görözdí Zsolt** helybeli lelkipásztor a Zsolt 105,1 alapján szólt az egybegyűl-

A jubileumi istentiszteletre szépen megtelt a templom

templom felszentelésének 10. évfordulója kapcsán.

Ebből az alkalomból a gyülekezetet jelenlétével megtisztelte **Fazekas László** megválasztott püspök

tekhez, megköszönve az eltelt tíz év segítségét mind a volt és jelenlegi városi képviselő-testületnek, mind a holland huizeni testvérgyülekezetnek. A jelenlévő holland testvérek

Id. Görözdí Miklós visszatekint a templomépítésre. A Mózes-székből: Görözdí Zsolt (balra) mellett Fazekas László.

úgyszintén megemlékeztek a közös templomépítés valahány szakaszáról, majd **Louis Barmantlo** az ároni áldással (4Móz 6,22–26) köszöntötte a gyülekezetet.

Isten szeretete érződik ezen a közös munkán, az ő nagy dolgait mutatja ez a tíz év is. A holland testvérek az Ézs 40,31-hez kötődő természetbeni ajándékkal is kedveskedtek a gyülekezetnek. Az előttünk járók minden tőlük telhetőt megtettek, és így van ez ma is: folyamatban van a lelki ház építése. Kegyelemes Istenünk hétről hétre megszólítja az igehallgatókat, gondja van az Őt szeretőkre. Legyen áldott az ő neve mindörökké!

Cs. K.

Lucskay András 1936. június 1-jén Felsőláncon született, kisnemesi családban.

A kassai Magyar Tannyelvű Ipariskolában érettségizett. 1955 és 1960 között a prágai Comenius Teológiai Fakultás hallgatója (azon kevés diákok egyike volt, akiknek megadatott a megtiszteltetés, hogy két évig a diákok szeniora lehessen).

1961-ben püspöki káplánként szolgált Rimaszombatban, majd két év rendes sorkatonai szolgálat következett. 1963. október 1-től Bacskába helyezték. Érdekes, hogy ebből a faluból származott keresztelő lelkipásztora, Pándy Bertalan (nem tévesztendő össze Pándy Bertalan volt ungi esperessel). Negyvenkét évig szolgált Bacskában, Bélyben és Leleszen, de helyettesített szinte mindenütt, így ismerték az egész bodrogközi régióban.

1964-ben házasságot kötött Barna Gyöngyivel. Házasságukat

Id. LUCSKAY ANDRÁS (1936–2008)

Isten egy fiú- és két leánygyermekkel ajándékozta meg. Elhunyt testvérünk hosszú ideig egyházmegyei főjegyző volt, a 70-es évektől pedig zsinati tag, 1994-től megbízott esperes. 1996-ban és 2002-ben esperessé választották a zempléni egyházmegyében.

2006 októberében vonult nyugdíjba. Két évig élvezhette a nyugdíjas idők jól megérdemelt nyugalomát. Betegségét türelemmel hordozta, mígnem 2008. október 23-án Kassán elhunyt.

Október 25-én Fazekas László püspökhelyettes hirdette a vigasztalás ígét a bacskai templomban, ahol az elhunyt családtagjai, a lelkészi közösség és a környező gyülekezetek képviselői, tisztelői is elbúcsúztak tőle. A helybeli gyülekezetek nevében Kendi Csaba bacskai lelkész, a szolgatársak és a barátok nevében pedig Mártha Géza ungi esperes búcsúzott.

Végakarát teljesítve szülőfalujában temették el, ahol is Kása Gergely helybeli lelkész hirdette a feltámadás ígét. A búcsúzás nehéz órájában mindannyiunkat vigasztalt a sírkövére vésett Ige: „Mert én tudom, hogy az én megváltóm él” (Jób 19,25a).

BEIKTATÁS

Február 14-én 12 órakor kezdődik a komáromi református templomban a VIII. Zsinat alakuló ülése. Az ünnepi istentiszteleten Fazekas László püspök és Fekete Vince főgondnok, valamint helyetteseik leteszik a hivatali esküt. Az igehirdetési és a beiktatási szolgálatot Erdélyi Géza nyugalmazott püspök végzi.

VIZSGAIDŐPONTOK

Az idei lelkészsképesítő vizsgák az alábbi időpontokban kerülnek sorra: Az I. lelkészsképesítő vizsga **2009. június 17-én** (szerdán) 9 órai kezdettel lesz, míg a II. lelkészsképesítő vizsgára **2009. június 18-án és 19-én** (csütörtökön és pénteken) kerül sor, ugyancsak 9 órai kezdettel.

A helyszín mindkét esetben a komáromi Zsinati Elnökségi Iroda.

A vizsgákra **2009. március 31-ig** lehet jelentkezni a Zsinati Irodán.

PÁLYÁZAT

A jókai Jó Pásztor Háza Gyermekotthon alapító és fenntartó Jó Pásztor nonprofit szervezet igazgatótanácsa házaspárok részére hivatásos nevelőszülői tisztség betöltésére pályázatot hirdet. Olyan házaspárokat keresünk, akik a gyermekotthon területén lévő családi házban hivatásos nevelőszülőkként (munkaszerződéssel) a 305/2005-ös gyámügyi és gyermekvédelmi törvény alapján hat gyermekről gondoskodnának (saját gyermek nem akadály).

Továbbá olyan házaspárok vagy egyedül álló személyek jelentkezését is várjuk, akik a saját otthonukban vállalnák ezt a fajta intézményes gyermekvédelmi szolgálatot. Ebben az esetben – az egyszerűbb kapcsolattartás és a segítő személyek (szociális munkás, gyógypedagógus, pszichológus stb.) kiutazása miatt – Jókához közel lakók jelentkezését várjuk.

A munkakör betöltésének feltételei: minimum középiskolai végzettség érettséggel, szociális érzület, rendezett és erkölcsös családi életvitel. Előnyben részesülnek azok, akik az adott törvény által megszabott felkészítő tanfolyamon részt vettek, amit okirattal igazolni is tudnak.

Jelentkezni írásban, telefonon, illetve személyesen 2009. március 31-ig lehet: **Dobry Pastier n. o., Štermenská 585, 925 23 Jelka**, tel.: **031/7876 488** vagy **0903/416 244**, e-mail: **dobrypastierno@stonline.sk**

A Jó Pásztor nonprofit szervezet igazgatótanácsa nevében:

Dr. Gasparez Ivett

Magyarországi tisztújítás. Januárban a Magyarországi Református Egyház valamennyi egyházkerületében megtörtént az általános tisztújítás során megválasztott tisztségviselők beiktatása. A dunántúli egyházkerület új püspöke Steinbach József balatonalmádi-balatonfüzfői lelkipásztor, főgondnoka pedig dr. Huszár Pál lett. A dunamelléki egyházkerületben ismét Bogárdi Szabó Istvánt választották püspöknek, a főgondnoki tisztséget a korábbi főgondnokhelyettes, Tökécszi László tölti be. A tiszáninneri egyházkerület elnöksége – Csomós József püspök és Ábrám Tibor főgondnok – tisztségében maradt. A Tiszántúlon Bölcseki Gusztáv püspök a harmadik választási időszakban áll az egyházkerület élén, melynek új főgondnoka Imre Sándor lett. A Zsinat ülése, ahol megválasztják az MRE lelkészi és világi elnökét is, február 25-én lesz.

Beiktatások. Január 4-én Dunamocson egyházmegyei közgyűlés keretében megtörtént Dobai Sándornak, a komáromi egyházmegye új esperesének és Gál Sándor gondnoknak a beiktatása. Az ünnepi szolgálatot Fazekas László püspök vezette. Ugyancsak ő iktatta be január 18-án Kassán az abaúj-tornai egyházmegye elnökségét: Orémus Zoltán esperest és Szaniszló Sándor gondnokot.

Vendégszolgálat. Január 18-án az Érsekújvárott három éve alakult koreai gyülekezetben Erdélyi Géza nyugalmazott püspök végzett igehirdetési szolgálatot.

Végleges ítélet. Az Egyetemes Egyházi Bíróság teljes tanácsa 2009. január 30-án végérvényesen döntött a Nagymihályi Református Egyházmegye esperesének és gondnokának, valamint a szlovák ajkú püspökhelyettesnek a megválasztása ügyében. A tanács megerősítette az elsőfokú ítéletet, így a választás eredménye jogerőre emelkedett. Az esperes Mária Meňkyová lasztoméri lelkipásztor, a gondnok Marek Janovčík (Pályin), a szlovák ajkú püspökhelyettes pedig Marián Hamari tarcavajkói lelkipásztor lett.

Evangelizáció. A Felsőpatonyi Református Egyházközség 2009. február 20-a és 22-e között *Életre szóló találkozás* címmel háromnapos evangelizációs alkalmat szervez, melyre szeretettel hívja és várja az érdeklődőket, illetve a hitükben elmélyülni vágyó testvéreket! Az igehirdető Szeverényi János, a Magyarországi Evangélikus Egyház evangelizációs és missziói lelkésze, az Evangélikus Missziói Központ igazgatója, a Híd című evangélikus magazin főszerkesztője lesz. Az alkalom pénteken és szombaton 18.30, vasárnap pedig 9.00 órakor kezdődik a felsőpatonyi református templomban.

Dr. TAKÁCS ZOLTÁN (1925–2009)

Január 26-án életének 84. évében, hosszas betegség után elhunyt egyházunk egykori főgondnoka, dr. Takács Zoltán, aki 1984 és 1996 között volt egyházunk világi elnöke. Búcsúztatása január 29-én a komáromi református templomban történt, temetése pedig szülőfalujában, Csilizpatason volt.

A Pátria rádió protestáns műsorai:

Február 15-én 8.05-től a Világosság című egyházi műsor református félórájának témája a hét szűkös esztendő, amikor már Jákob családja is éheznek, ezért fiait elküldi élelemért Egyiptomba, ahol elegendő tartalékot halmoztak fel a bőség idején. A témáról Sándor Veronika deáki lelkipásztor szól a hallgatókhoz.

Március 1-jén 8.05-től a Világosságban Géresi Róbert püspökhelyettes, abaújszina lelkipásztor arról elmélkedik, hogy mi készítette Józsefet arra, hogy elhozza Egyiptomba a testvéreivel Benjámint.

Március 15-én 8.05-től a Világosságban Simon Ilona gútai lelkipásztor arról szól, hogy a testvérek kénytelenek eleget tenni József kérésének: ismét Egyiptomba mennek, és magukkal viszik legkisebb testvérüket.

A Világosság másnapi (hétfői) ismétlésének kezdési időpontja: 12.05.

Szerkesztő: Iski Ibolya

KÁLVINISTA SZEMLE

A Szlovákiai Református Keresztény Egyház hivatalos lapja. Kiadja a Zsinati Elnökség (Jókai u. 34, 945 01 Komárno). Megjelenik havonta.

Főszerkesztő: Dr. Erdélyi Géza
Szerkesztő: A. Kis Béla

Titkár és lapterjesztő: Kis Lucia
Előfizethető a szerkesztőség címén és a református lelkési hivatalokban.

Előfizetési díj: egy évre 4,20 euró.
A lapterjesztést a szerkesztőség végzi:
930 10 Dolný Štál (Alistál) 386.

E-mail: **akisbela@ba.telecom.sk**
Telefon: **031/55 90 141** (egyben fax és üzenetrögzítő is)

A kéziratokat nem őrizzük meg, nem küldjük vissza, rövidítésük és szerkesztésük jogát fenntartjuk.

Nyomdai előkészítés: A. Kis Béla
Nyomja: Reproffset, Dunaszerdahely
ISSN: 1335-7298

Nyilvántartási szám: EV 162/08